

بخوانیم و بدانیم

«هویت اجتماعی – پایه دوازدهم»

درس اول

بخوانیم و بدانیم:

نکته: رسول خدا فرمودند: «هرگاه تصمیم به کاری گرفتی، اول در نتیجه و عاقبت آن کار تأمل کن؛ اگر دیدی نتیجه و عاقبتش صحیح است آن را دنبال کن و اگر دیدی عاقبتش گمراهی و تباهی است از تصمیم خود صرف نظر کن.

آب این جوی به سرچشمه نمی‌گردد باز بهتر آن است که غفلت نکنیم از آغاز

درس دوم

بخوانیم و بدانیم:

نکته: انسان‌ها پدیده‌های اجتماعی را برای رفع نیازها و تأمین سعادت خود پدید می‌آورند، ولی در مواردی خود این پدیده‌ها اصل قرار می‌گیرند و به جای این که در خدمت سعادت بشر باشند، انسان را به خدمت می‌گیرند. مانند: مراسم عروسی که برای تشکیل خانواده است. اما هزینه‌های سنگین آن جای هدف اصلی می‌نشیند و از عوامل تأخیر و مانع ازدواج می‌شود.

بخوانیم و بدانیم:

توجه: میزان تغییرات جمعیتی هر کشور از طریق محاسبه میزان رشد طبیعی جمعیت در بازه‌های زمانی معین، ارزیابی می‌شود.

– میزان رشد طبیعی جمعیت از دو عامل تعداد تولد و تعداد مرگ و میر و اختلاف بین آن‌ها به دست می‌آید.

– رشد جمعیت مثبت ← تعداد تولد از مرگ و میر بیشتر است. رشد جمعیت منفی ← تعداد مرگ و میر از تولد بیشتر است.

– در حال حاضر در برخی کشورها، به ویژه کشورهای صنعتی، رشد جمعیت منفی است. در این کشورها به دلیل عدم گرایش و تمایل خانواده‌ها به فرزندآوری، تعداد موالید در مقایسه با مرگ و میر، کمتر است.

– در کنار شاخص رشد جمعیت، شاخص دیگری با عنوان «نرخ جایگزینی» وجود دارد نرخ جایگزینی به این معنی است که هر زن در طول عمر خود چه تعداد فرزند به دنیا می‌آورد.

– عدم پذیرش مسئولیت والدگری و محدود شدن بُعد خانواده به خانواده بی فرزند یا تک فرزند توسط اکثر افراد جامعه، پدیده سالمندی جمعیت را در پی خواهد داشت.

درس سوم

بخوانیم و بدانیم:

فرهنگ‌ها به دو نوع دنیوی و معنوی تقسیم می‌شوند:

(۱) **فرهنگ دنیوی «فرهنگ سکولار»:** منظور از آن، فرهنگی است که عقاید و ارزش‌های آن مربوط به همین جهان است.

مهم‌ترین ویژگی‌های فرهنگ سکولار:

(الف) جهان دیگر انکار نمی‌شود. (ب) همه ظرفیت‌ها و استعدادها انسان را در خدمت دنیا به کار می‌گیرد. (ج) ظرفیت‌ها و خواسته‌های معنوی انسان را به فراموشی می‌سپارد.

(۲) **فرهنگ معنوی:** هستی را فراتر از طبیعت می‌بیند و زندگی این جهان را در سایه حیات برتر مقدس و متعالی می‌گرداند.

ویژگی: در این فرهنگ از محدوده مرزهای این جهان عبور کرده، چهره‌ای آسمانی و ملکوتی پیدا می‌کند.

انواع فرهنگ معنوی: (۱) توحیدی (۲) اساطیری

فرهنگ توحیدی: فرهنگ اسلام و انبیای الهی که تفسیری توحیدی و الهی از انسان ارائه می‌دهند.

فرهنگ اساطیری: به خداوندگاران و قدرت‌های فوق طبیعی قائل است و محصول انحراف بشر از فرهنگ توحیدی است.

نکته: فرهنگ جدید غرب فرهنگی دنیوی است و دارای اهداف دنیوی هستند و برای رسیدن به این اهداف از **علوم تجربی** استفاده می‌کنند.

درس چهارم:

نکته ۱: قوانین علمی، قضایای ریاضی و قوانین فلسفی را به کمک عقل و از راه استدلال عقلی می‌شناسیم.

نکته ۲: انسان علاوه بر شناخت حسی (تجربی) و شناخت عقلی، از **شناخت شهودی** نیز بهره می‌برد. شناخت شهودی از راه مشاهده حسی و استدلال عقلی به دست نمی‌آید.

- شناخت شهودی، انواع و مراتبی دارد، وحی نوع خاصی از شناخت شهودی است که خداوند برای هدایت آدمیان و پیامبران اعطا کرده است. وحی الهی انسان را به استفاده از عقل فرا می خواند و به حس نیز به عنوان یکی از ابزارهای شناخت توجه می کند.

- علوم اجتماعی همواره از حس، عقل و وحی برای شناخت حقایق و وقایع اجتماعی و تاریخی بهره می برد.

ویژگی های پدیده های انسانی و اجتماعی:

۱. تمامی پدیده های انسانی و اجتماعی معنا دارند و از بعد معنایی و ذهنی برخوردارند.
۲. ولی تمامی پدیده های انسانی و اجتماعی بعد محسوس و عینی ندارند تا صرفاً با روش حسی و تجربی شناخته شوند.
۳. در نتیجه، این علوم (علوم اجتماعی) وقتی از آغاز و انجام زندگی انسان با ارزش ها و آرمان های او مانند عدالت، مسئولیت، آزادگی و... سخن می گویند از روش های عقلانی و وحیانی بهره می برند.

مقایسه فواید علوم انسانی و اجتماعی و علوم طبیعی	
فواید علوم طبیعی	فواید علوم انسانی و اجتماعی
۱. شناخت طبیعت و قوانین آن ۲. پیش بینی حوادث طبیعی برای پیشگیری و تسلط بر طبیعت ۳. رهاسازی انسان از محدودیت های طبیعت	۱. شناخت و فهم معانی کنش های آدمیان و پیامدهای آن ۲. شناسایی عواملی که بر زندگی انسان و کنش های او تأثیر دارند یا پیش بینی کنش ها و پیامدهای آن ها برای پیشگیری ۳. شناخت فضیلت، عدالت، سعادت و راه صحیح زندگی و داوری درباره کنش های خوب و بد انسان ها ۴. انتقاد از کنش های ناپسند و ظالمانه انسان ها. ۵. رها کردن و آزادسازی انسان ها از ظلم ها و اسارت هایی که در اثر کنش های انسان پدید می آید. ۶. نشان دادن شیوه صحیح استفاده از علوم طبیعی و دانش های ابزاری

درس ششم

توجه: گروه های شغلی یا حرفه های همواره یکی از گروه های اجتماعی مهم بودند. اعضای هر حرفه برای خود نوعی منشور اخلاقی داشته اند که دستورالعمل زندگی اعضای آن حرفه را نشان می دهد. در ایران «فتوت نامه ها» نوعی از این منشورهای شغلی بود.

بخوانیم و بدانیم:

- توجه:** در جامعه سرمایه داری، مالکیت ثروت همراه با شغل از پایه های اساسی هویت یابی هستند به همین دلیل امروزه شغل اهمیت فزاینده ای پیدا کرده است.
- نکته ۱:** انسان باید مراقب عواملی باشد که در تربیت و هویت یابی او مؤثرند: شغل فرد یکی از عوامل تأثیرگذار است.
- نکته ۲:** اساس منع ترغیب اسلام نسبت به مشاغل و حرفه ها، آثار مخرب یا سازنده این حرفه ها بر تربیت و هویت انسان هاست.

درس هشتم

بخوانیم و بدانیم:

- توجه:** برقراری روابط پایدار میان اعضای جامعه نیازمند مکان و سرزمین است.
- مکان:** زمینه ارتباط افرادی را که عقاید و ارزش های مشترک دارند، فراهم می آورد.
- سرزمین:** بُعد جغرافیایی هویت جامعه را می سازد. افرادی که مدت زیادی با هم زندگی کرده اند، سرگذشت و سرنوشت مشترکی پیدا می کنند که به صورت خاطره جمعی و مشترک در می آید. و از نسلی به نسل دیگر انتقال می یابد، این خاطره در گذر زمان، متراکم و مستحکم می شود و بُعد تاریخی هویت جامعه را می سازد.

درس نهم

بخوانیم و بدانیم:

- انواع قدرت را می توان به **قدرت سخت و قدرت نرم** تقسیم کرد.
- قدرت سخت:** قدرتی است که از طریق ابزارهای خشن، یا زور و به طور آشکار توسط نهادهای نظامی اعمال می شود.
- قدرت نرم:** به شکل پنهان و از طریق نفوذ فرهنگی، با کمک ابزارهایی مانند رسانه ها و نهادهای آموزشی اعمال می شود.
- نکته:** در گذشته قدرت سخت یک کشور موجب سلطه سیاسی و اقتصادی بر سایر کشورها می شد، اما امروزه قدرت نرم سبب سلطه فرهنگی می شود.
- سلطه هژمونی:** هنگامی که سلطه به شیوه فرهنگی اعمال می شود بیشتر مورد رضایت و پذیرش قرار می گیرد، جامعه شناسان از این نوع سلطه به «هژمونی» تعبیر می کنند.
- سلطه هژمونیک** از شیوه ها و ابزارهای فرهنگی مانند هنر و رسانه برای مهندسی رضایت عمومی و توجیه برتری جویی خود استفاده می کند. برای نمونه رسانه های آمریکایی، اسلام هراسی را به عنوان شیوه ای برای بسط هژمونی آمریکا به کار می برند، تا مردم جهان را برای مقابله با اسلام راضی و همراه سازند.

درس دهم

تأملی در حمایت از تولید ملی:

- حمایت از تولید ملی یکی از راهکارهای تحقق اقتصاد مقاومتی است. که به معنی کمک به صنعت کشور برای تولید کالایی با کیفیت و قیمت مناسب می باشد.
- دولت** در حمایت از تولید ملی وظیفه دارد با ارائه تسهیلات به تولیدکننده، ممنوعیت واردات کالاهایی که مشابه داخلی دارند، افزایش تعرفه های گمرکی بر کالاهای وارداتی و... از تولید ملی حمایت کنند. **تولیدکننده** نیز وظیفه دارد سودجویی و فرصت طلبی را کنار بگذارد و خدمت به مردم و جامعه را هدفی مهم بداند.